

Till läsningen: I *Bautil* äro runorna 16–21 **sulfa:b**, av vilka **fa:** nu äro försvunna; av 17–18 **ul** liksom av 21 **b** synes nedre delen. De bevarade resterna bestyrka helt runtexten i *Bautil*. Runan 23 är **u**. En punkt finns, men den är liten och har en skrovlig botten. Christofferson, Vistrand och Friberg läsa **u**, Nordensköld och v. Friesen **y**. Runan 39 **a** läses av v. Friesen och Friberg **a**, av Christofferson och Vistrand **i**, av Nordensköld **e**. Vistrand läser hela ordet **pisa**. Runan 42, som av sammanhanget att döma bör vara **a**, framträder på stenen som **i**; ytan på båda sidor om huvudstaven visar inga spår av någon bistav. Christofferson läser här **a** liksom Vistrand och Nordensköld; v. Friesen och Friberg ha antytt en fragmentarisk bst till höger om hst. Runan 51 **e** är i *Bautil* **a**, i alla andra läsningar **e**. Runan 55 **a** läses av Nordensköld **e**.

1–5 **uesti**, *Véseti*, rsv. *Væsti* av ett äldre *Væsæti*, en sidoform till *Visæti*. *Væ-* är den förled man kan vänta i Småland. Fördelningen mellan *Vi-* och *Væ-* på Svealand jämte Östergötland å ena sidan och det övriga Götaland å den andra var dock ej genomförd i rsv. tid (se s. 139). På Sö 91 läses **uasati**. Namnet är känt genom ett 15-tal rsv. exempel, av vilka sju hänföra sig till en av de kända uppländska runristarna. I runinskrifterna växla trestaviga och tvåstaviga former, i diplomerna, där enl. Lundgren o. Brate sex bärare av detta namn påträffas, har detta alltid tvåstavig form. Om utvecklingen *Væsæti* > *Væsti* se E. Wessén: *Svensk språkhistoria* 1 (5 uppl. 1958) § 70. Det förekommer talrikt i Danmark, där *Westi* framstår som en övervägande östdansk form, medan *Wisti* är mera utbredd på västdanskt område (Knudsen o. Kristensen). Västnordiskt *Véseti*. Det engelska *Wesete* är lån från Skandinavien enligt E. Björkman (*Nordische Personen-namen in England*, 1910, s. 175).

9–12 **iuar** är *Ívarr* eller *Ióarr*, vilket kan ej avgöras. Namnet är känt genom fåtaliga exempel i runinskrifterna; i diplomerna finnas åtskilliga exempel på såväl *Ivar* som *Ioar*. I Danmark hör *Iwar* till de vanligare namnen, av *Ioar* finnas enstaka exempel. Även på västnordiskt område är *Ívarr* vanligare än *Ióarr*. — 16–20 **sulfa** är nom. av ett mansnamn, som är känt genom enstaka exempel från runinskrifterna: U 476, Ög 46, Sö 53, DR 229 (**sylfa**). Såsom framgår av den konsekventa stavningen med **f**, är det ej samma namn som det fsv. *Salvi*, isl. *Sölvi*. (Angående växlande uppfattningar i denna fråga se Knudsen o. Kristensen sp. 1334, E. Wessén i *Upplands runinskrifter* 2, 1946, s. 295.) — 63–68 **pialfa** är ack. av namnet *Piálfi*, ganska vanligt i såväl runinskrifter som senare svenska källor. Ett annat småländskt exempel är **pialfa** ack. Sm 149. Det är sällsynt både i Danmark och på västnordiskt område.

Vallsjö sn, se Sävsjö.

Sm 78–80.

81. Vrigstads gamla kyrka.

Litteratur: H. Hildebrand: Vrigstads kyrka i Småland (i Svenska konstminnen från medeltiden och renässansen h. 5, 1887).

Äldre avbildning: teckning 1865 i ATA, återgiven i Hildebrands aa h. 5 blad 4 nr 13.

Vrigstads gamla kyrka, som revs 1865, innehöll två runminnesmärken, dels en inskrift på en av kyrkans väggar, dels en klocka med runinskrift. Kyrkan blev beskriven genom Vitterhetsakademiens försorg. Därom meddelar Hildebrand l.c.: »Vrigstads kyrka har blifvit af C. G. Brunius beskrifven (C. G. Brunius: *Konstanteckningar under en resa år 1849*, 1851, s. 616) och sedan rifningen hade börjats, på k. Vitterhets Historie och Antikvitetsakademiens bekostnad, genom hennes artist C. F. Lindberg aftecknad.» Andra bilder ha enl. Hildebrand utförts av O. Sörling.

Runinskriften på väggen är »aftecknad af en person, hvilken ej hade nödig bekantskap med runorna». Denna inskrift är anbragt på ett cirkelformigt band, som omger ett en face tecknat ansikte. Om dess plats meddelas endast, att den »förekomm målad å ena väggen». Måttsuppgifter saknas.

Inskrift (enl. teckningen i ATA):

kups : srrs - er : eifin : þnita : skref : a keuk .
 1 5 10 15 20 25 30

Guðs prestr(?) Alvin(?) skrifði þetta á ...

Guds präst(?) Älvin(?) skrev detta på ...

Till läsningen: Runan 6 liksom de upptill öppna runorna 7 och 11 äro **r**. De två sista ha alldeles samma form som 24 **r**. Runorna 20–21 **ta** ha ensidig bst men 16 **n** och 18 **n** äro av äldre typ liksom 27 **a**. **s**-runorna ha normalform.

Vad som stått närmast efter *Guðs* är osäkert. Runorna 8–11 ha sannolikt varit **ster**, och hela ordet kan ha varit fsv. *præster*. Något uttryck *Guðs præster* synes dock ej vara belagt, men *Guðs man*, *Guðs riddara* o. dyl. äro välkända.

Runorna 12–16 **eifin** kunna vara en skrivning för det engelska personnamnet *Ælfrin*, vilket bäres av en myntmästare i Lund 1080–1086 (Knudsen o. Kristensen sp. 230). Den inhemska motsvarigheten är *Alvin*, latiniserat *Alvinus*, *alwinus* DS 2685 från Östergötland (år 1328). — Runorna 17–21 utgöra en genom felristning eller felläsning förvanskad skrivning för fsv. *þetta*. Den obegripliga runföljden 27–31 kan möjligen ha avsett *á kalki* 'på kalken'. — 22–26 **skref** kan betyda 'målade, tecknade' eller 'skrev'. Ordföljden »detta skrev» är latinism (hoc scripsit). Jfr »Han Knut här ligger» (hic iacet) Sm 54, *Magnus hic iacet* Sm 115.

Hildebrand daterar Vrigstadinskriften till 1100-talets senare del. Antagandet ovan att runorna 5–11 äro en skrivning för *præster* med svarabhaktivokal strider ej mot denna datering.

Fig. 44. Sm 81. Vrigstads gamla kyrka. Efter osignerad teckning i ATA.

82. Vrigstads gamla kyrka.

Litteratur: L 1989. K. Stobæus, *Antikv. Saml.* (hs i UB, Lund); S. Rogberg och E. Ruda: *Historisk beskrifning om Småland* (1770) s. 651; S. L. Gahm-Persson: *Archivum Smolandicum* (hs i UUB) 9 s. 101; R 558 (hs i UUB); J. Forsander: *Anteckningar rörande Småland* (hs i Växjö Stifts- och landsbibl.) 1 s. 134, 4; N. H. Sjöborg: *Inledning til kännedom af fader-neslandets antiquiteter* (1797) s. 154, *Samlingar för Nordens fornälskare* 2 (1824) s. 65; J. G. Liljegren och C. G. Brunius: *Nordiska fornlemningar* (1823) kap. 4; J. G. Liljegren: *Runlära* (1832) s. 168; J. J. Lagergren: *Rättelser och tillägg* (hs i Växjö Stifts- och landsbibl.) 2 s. 113; P. Wieselgren: *Ny Smålands beskrifning* 3 (1846) s. 278; C. G. Brunius: *Konstanteckningar under en resa 1849* (1851) s. 617; J. E. Lagergren: *Handlingar om Småland*, M 104: 14 (hs i KB) s. 184; H. Hildebrand: *Vrigstads kyrka i Småland* (i *Svenska konstminnen från medeltiden och renässansen* h. 5, 1887); K. G. Bergqvist: *Brev till A. Friberg den 24/9 1888* (NSmArk); R. Lindstam: *Om kyrkor som försvunnit och klokor som ha sjungit i Östra och Västra härad* (1943) s. 54; M. Åmark: *Sveriges medeltida kyrkklokor* (1960) s. 156 f.

Äldre avbildningar: Liljegren och Brunius: aa pl. 4; Sjöborg: *Samlingar för Nordens fornälskare* 2 pl. 2 fig. 5; Hildebrand aa h. 5 blad 4 nr 14, 15.

Utom den runinskrift, Sm 81, som var anbragt på en av väggarna i Vrigstads medeltidskyrka, vilken revs 1865, fanns det även runor på den minsta klockan. Denna inskrift förintades 1817, då klockan blev omgjuten. Däröfver läses i Forsanders *Anteckningar rörande Småland* 1: »spräckt och omgjuten 1816 eller 1817» och i samma arbete 4: »År 1817 såg jag samma klocka spräckt i Jönköping». I kyrkoinventariet 1829 (ATA), där klockorna omnämnas, har ej någon sådan med runinskrift noterats. När Brunius i *Konstanteckningar under*